

SOSYAL BECERİLER

LİSE KADEMESİ

SOSYAL BECERİ NEDİR?

- Sosyal beceriler; bireyin belli bir durumda olumlu sosyal sonuçlar elde etmesini ve toplum tarafından kabulünü sağlayan, gözlenebilir, ayrıştırılabilir, tanımlanabilir ve öğrenilmiş davranışlardır.

Sosyal beceri nedir?

Parmak
kaldırma

Selamlaşma-
vedalaşma

Sıra alma,
bekleme

Dinleme

Sırada uygun
oturma

Kurallara
uyuma

Yardım
isteme

Sosyal yeterlilik?

Sosyal yeterlilik, bireyin içinde yaşadığı toplum tarafından belirlenen ölçütlere uygun davrandığına ilişkin yargıları temel alan değerlendirici bir terimdir.

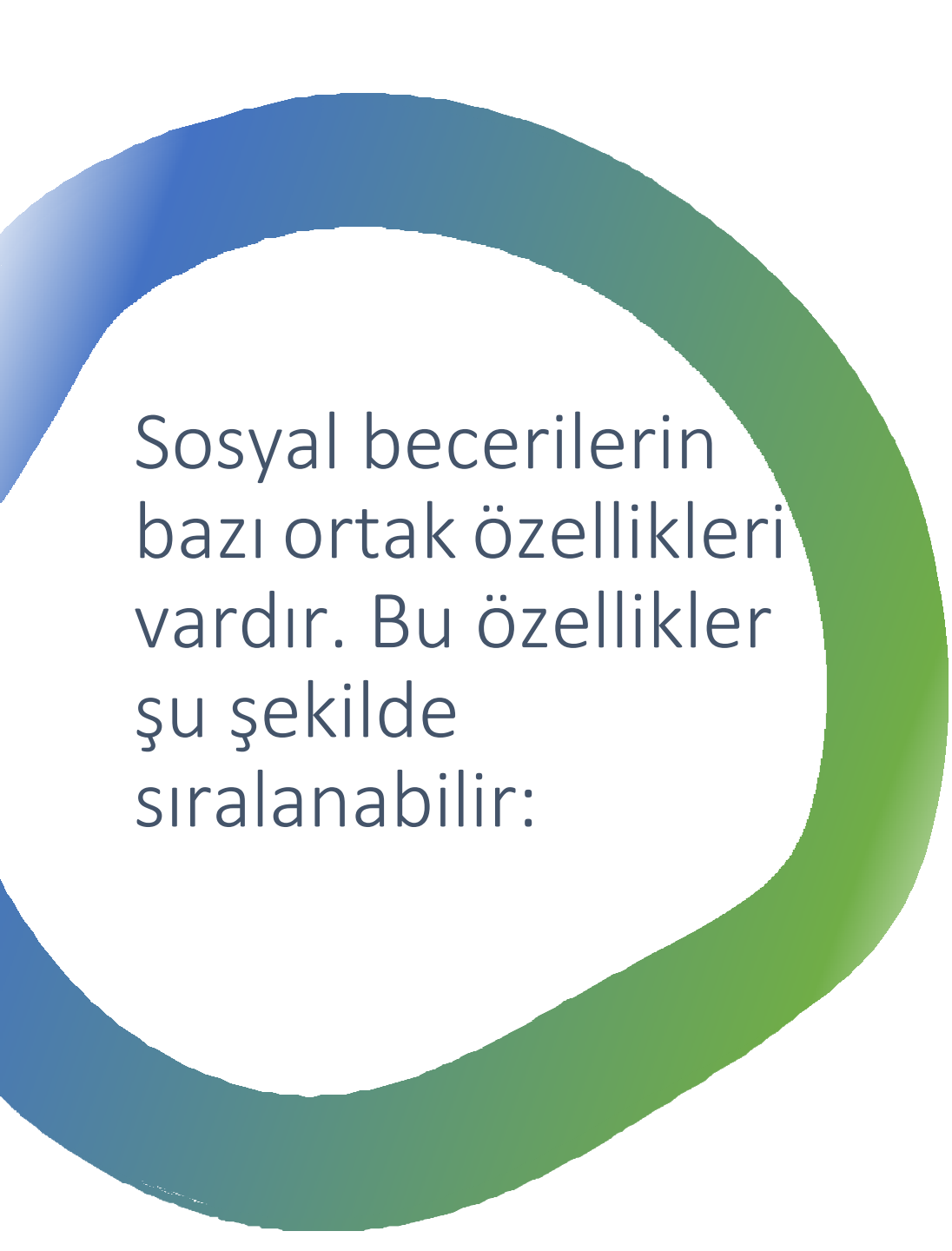

Kişinin görev-rollerini yeterli yaptığını gösteren sonuç veya yargılamaya dayanan değerlendirmedir.

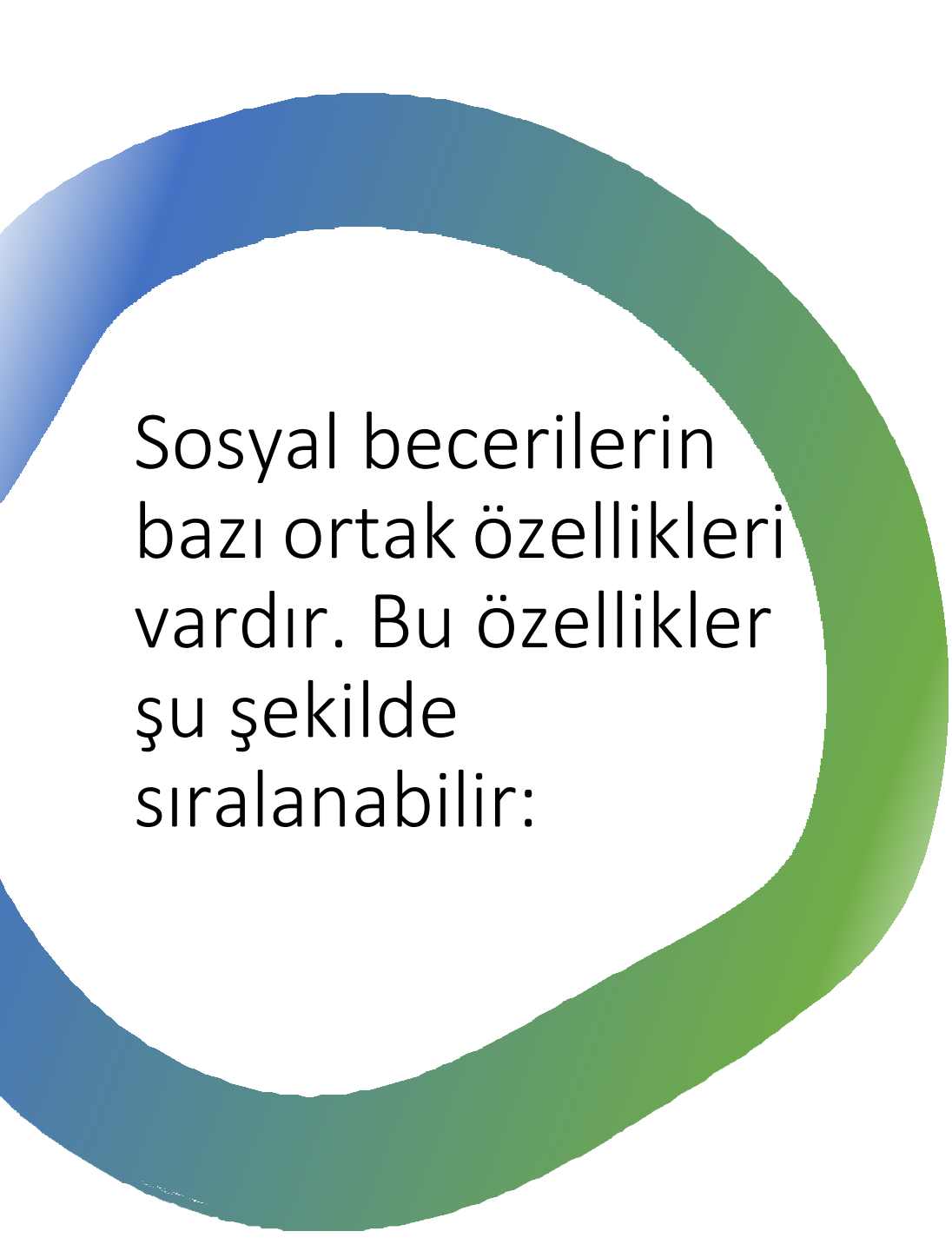
Sosyal becerilere
sahip birey- sosyal
yeterlilięe sahip
midir?

- Sosyal beceri davranış bilme, sosyal yeterlilik ise bildiğini kullanma olarak değerlendirilebilir.
-

Sosyal becerilerin bazı ortak özellikleri vardır. Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- Sosyal beceriler bireyin içinde yaşadığı toplumun sosyal kurallarına bağlı olan, bireylerin sosyal ortamlarda olumlu ya da nötr tepkiler almalarını, olumsuz tepkilerden kaçınmalarını sağlayan becerilerdir.
- Sosyal beceriler öğrenilmiş davranışlardır.

Sosyal becerilerin bazı ortak özellikleri vardır. Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- Sosyal beceriler amaca yöneliktir ve birey tarafından belirlenen bir amaç için kullanılırlar.
- Sosyal beceriler duruma özgüdür ve sosyal ortamlara göre farklılaşır.
- Sosyal beceriler gözlenebilen becerilerin yanı sıra gözlenemeyen bilişsel ve duygusal elemanlardan oluşmaktadır.

Sosyal becerileri;

A) AKRANLARLA İLGİLİ
BECERİLER,

B) KENDİNİ YÖNETME
BECERİLERİ,

C) AKADEMİK BECERİLER,

D) UYUM BECERİLERİ

E) GİRİŞKENLİK BECERİLERİ
BİÇİMİNDE BEŞ AŞAMALI
OLARAK SINIFLAMISILARDIR.

Akranlarla ilgili beceriler: Başkalarına övgüde bulunma, yardım önerme, akranını oyuna davet etme vb.

Kendini yönetme becerileri: Kızgınlığı kontrol etme, kurallara uyma, tartışma durumunda uzlaşma vb.

Akademik beceriler: İşini bağımsız olarak tamamlama, öğretmen yönergesini dinleme, işini uygun yapma vb.

Uyum becerileri: Yönergeleri izleme, kurallara uyma, serbest zamanı uygun biçimde kullanma vb.

Girişkenlik becerileri: Konuşma başlatma, oyuna arkadaş davet etme vb.

SOSYAL BECERİLER NİÇİN ÖĞRETİLİR?

- Günlük yaşamda diğer bireylerle başarılı şekilde etkileşime girmek, arkadaşlık kurmak, serbest zaman etkinliklerine katılmak ya da bir grubun üyesi olmak gibi insan yaşamını zenginleştiren, yaşamın niteliğini arttıran birçok deneyim bireyler için oldukça önemlidir.

Öğretmen ve aileler de okulda bazı öğrencilerin sıklıkla akranları tarafından dışlandıkları ya da reddedildiklerini ifade etmektedirler. Bu ayrıştırılma ve reddedilme öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri kurmalarını engellemekte, öğrencilerin hem çocukluk hem de yetişkinlik dönemlerinde olumsuz etkilerle karşılaşmasına neden olmaktadır.

Birçok öğrenci akranlar tarafından kabulü sağlayan sosyal becerilere sahip olmadıkları için akranları tarafından kabul görmezler. Bazı durumlarda da öğrenciler kabul için gerekli sosyal becerileri sergileseler bile sosyal yeterliğe sahip değildirler ve bu da akranlar tarafından reddedilmeye yol açar. Oysa uzmanlara göre, akranlar arasındaki ilişki gelişimi öğrencinin yaşamı için en önemli boyuttur.

Öğrenciler kabul edilebilir biçimde davranmayı kimi zaman kendiliğinden öğrenemezler ve öğrencilerin bu davranışları öğrenme gereksinimleri vardır. Bu nedenle öğretmenler, sınıf içinde sosyal becerilere ve sosyal yeterliğe önem vermeli, sınıfta olumlu sosyal atmosfer oluşturmmalıdır.

Yine aynı şekilde aileler de ev ortamında öğrencilere sosyal beceri kazandıracak şekilde örnek olmalı, gerektiğinde özür dilemeli ya da güzel sözcükler kullanarak rol model olmalıdır.

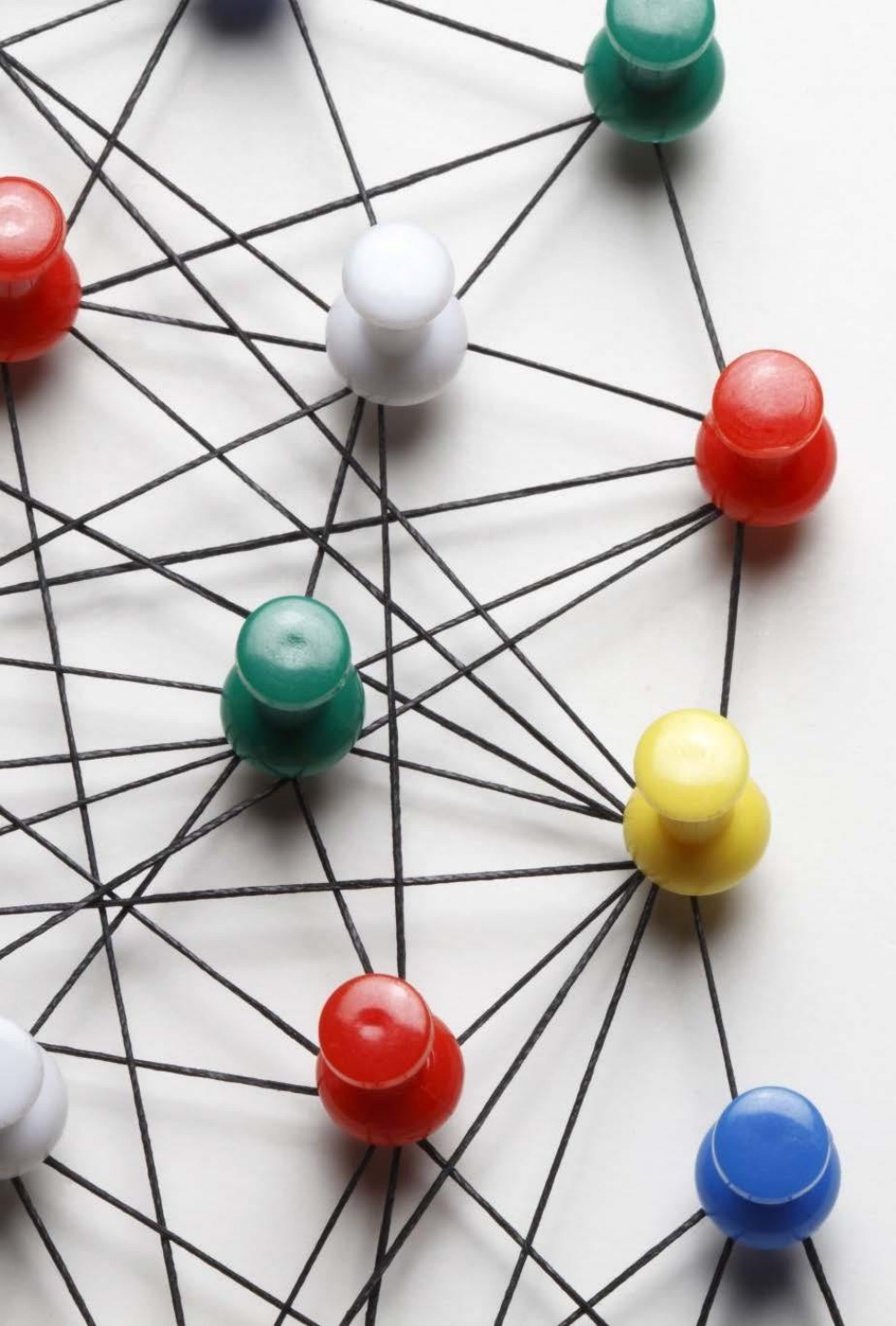

SOSYAL BECERİLER NASIL ÖĞRETİLİR?

- Sosyal beceri öğretimi; olumlu davranış ve stratejilerin tanıtımı, bazı davranış ve stratejilere model olunması, olumlu davranış ve stratejilerin gerçek ya da yapay ortamlarda denenmesi ve çeşitli ortamlarda öğrencilere kendini gözleme, değerlendirme, pekiştirme becerilerinin öğretimi gibi bazı unsurları içerir; sosyal beceri öğretiminin genel olarak, sohbet ve iletişim becerileri, sosyal problem çözme becerilerinin unsurlarını içermekte olduğunu belirtilmiştir.

Sosyal beceri uygulamaları; hedef çocuğun yaşına uygun olmalıdır. Örneğin 0-3 yaş arası çocuklar için uygulamalar aile ya da çocuğun hayatındaki önemli yetişkin odaklı olmalıdır. Okul öncesi çocuklar için oyun ve akran etkileşimlerini arttıran uygulamalar seçilmelidir. Okul yaşındaki çocuklar için ise akran ilişkilerini geliştiren uygulamalar ön planda olmalıdır.

Bireysel ve sıklıkla küçük grup düzenlemeleri şeklinde verilen sosyal beceri öğretiminde genel olarak öğretilen beceriler yardımlaşma, paylaşma ve işbirliğine dayalıdır. Sıklıkla çocuklara gruba nasıl girecekleri, nasıl iyi bir grup katılımcısı olacakları, kuralları nasıl izleyecekleri, akranları ile nasıl iletişim kuracakları öğretilir. Bu beceriler ayrıca; öfke kontrolü ve çatışma çözme becerilerini de içermektedir.

Sosyal becerilerin öğretilmesi için geliştirilmiş çeşitli yöntemler bulunmaktadır.

1. Doğrudan Öğretim
2. Akran-Aracılı Uygulamalar
3. Bilişsel Süreç Yaklaşımları
4. Serbest Oyun Genellemesi
5. Model Olma

1-Doğrudan Öğretim

- Yapılandırılmış öğrenme yaklaşımları olarak da adlandırılan bu yaklaşım yaygın olarak kullanılmaktadır. Doğrudan öğretim yaklaşımına dayalı sosyal beceri öğretiminin temeli davranışçı yaklaşıma dayanmaktadır ve genel olarak altı basamaktan oluşmaktadır. Bu basamaklar aşağıda verilmiştir:
 - a. Gereksinim oluşturma,
 - b. Beceri basamaklarının oluşturulması
 - c. Model olma
 - d. Rol oynama
 - e. Alıştırma yapma (Prova yapma)
 - f. Genelleme ve transfer
- Doğrudan öğretim yaklaşımına dayalı olarak hazırlanan öğretim programlarının hem beceri hem de performans eksikliği olan zihinsel yetersizlik gösteren bireylere sosyal beceri kazandırmada etkili olduğu görülmüştür.

2-Akran-Aracılı Uygulamalar

- Akranların; gelişimsel yetersizliği olan çocukların eğitim sürecine çeşitli şekillerde dahil edilmeleri sürecine akran aracılı uygulamalar adı verilmektedir.
- Sosyal açıdan yeterli olan akran; yetersizliği olan çocuğun uygun sosyal davranışlarını pekiştirmekte ve ona model olmaktadır. Sosyal becerilerin kazanılması ile ilişkili olarak yetişkin aracılığı ile uygulanan yöntemlerde kazandırılan becerilerin akranlara genellenmesindeki güçlükler dolayısı ile akran-aracılı yaklaşım ön plana geçmiştir.
- Akran aracılı yöntem ile gerçekleştirilen uygulamalar sonucunda; özel eğitime ihtiyacı olan çocukların sosyal etkileşim, oyun, sosyal beceri, sosyal katılım, dil, sosyal yeterlik alanlarında olumlu sosyal gelişmeler görülmektedir.
- Akran aracılı öğretimin tercih edilmesinin ve etkili olmasının bazı sebepleri vardır. Bunlar aşağıda sıralanmıştır:
 1. Akranlar olumlu sosyal etkileşim için doğal ayırt edici uyaranlardır.
 2. Akranlar; oyun ve boş zaman etkinliklerinin öğretiminde yetişkinlerden daha etkilidirler.
 3. Akranlar, sosyal çevrenin doğal bir parçası olduklarından (öğretmen her zaman çocuğun sosyal çevresinde değildir) öğrenilen becerinin genelleme ve kalıcılığı daha fazladır.

3-Bilişsel Süreç Yaklaşımları

Problem çözme yaklaşımı olarak da adlandırılan bu yaklaşımda sosyal durumlar ile ilgili problem çözme becerisi öğretilmeye çalışılmaktadır ve bireye tek bir sosyal beceri değil, farklı sosyal durumlar ile karşılaştığında baş edeceği sosyal problem çözme becerileri kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Bu yaklaşım zihinsel özürlü bireyin olayları analiz etme ve sıraya koyma, ayırt etme becerisinin gelişmesini sağlamaktadır. Bilişsel süreç yaklaşımına dayalı sosyal beceri öğretim programlarında öykülerden, doğrudan öğretim, model olma, rol oynama ve prova etme tekniklerinden de faydalanılmaktadır.

4-Serbest Oyun Genellemesi

- Serbest oyun genellemesi; işlemin bir parçası olmamasına rağmen; pek çok uygulamanın unsurudur. Serbest oyun genelleme süresince her sosyal beceri öğretim oturumundan sonra, çocuğa seçtiği oyuncaklarla, istediği gibi oynamasına izin verilir. Böylece çocuğa öğrendiği sosyal beceriler için alıştıırma yapma fırsatı verilir.

5-Model Olma

Sosyal öğrenme kuramı temelindeki yöntemler diğerlerinin davranışlarının gözlenmesine dayalıdır. Uygun sosyal davranışların model alınması ile sosyal yetersizliği olan çocukların sosyal işlevleri hızlanmaktadır.

Model olmada hedef öğrencinin beceriyi yapan ve pekiştireç elde eden modeli gözlemesi, daha sonra aynı beceriyi taklit eden öğrencinin pekiştirilmesi süreci söz konusudur.

Araştırmalara göre; model olmanın etkililiğini öğrenci özellikleri, modelin özellikleri ve dış etkenler etkiler.

Model olmanın diğer yöntemler ile birlikte kullanıldığında daha etkili olduğu araştırmalarda ifade edilmiştir. Yöntem her düzeydeki öğrenciler için kolayca kullanılabilir, ayrıca birebir ve grup öğretimlerinde kullanılabilir.

Sosyal beceri
öğretiminde model
olmayı kullanırken şu
noktalara dikkat
edilmelidir.

- a. Öğretilecek sosyal beceriyi açık ve anlaşılır biçimde tanımlamak**
- b. Model beceriyi sergilerken öğrencinin gözlem yapacağı durumun gerçek, benzeşik ya da sembolik durumlardan hangisinin olacağına karar vermek**
- c. Becerinin sergilenmesinin ardından modelin pekiştirildiğinden emin olmak**
- d. Öğrenciye ipucu ve pekiştireç sunmak**
- e. Genellenebilirliği arttırmak için model ve ortamları değiştirmek**

6-Sosyal Öyküler

- Braur ve Balius (1995)'e göre; öyküler duygusal ve akademik gelişim için oldukça önemlidir. Çocuklar sıklıkla öykülerin formlarındaki metafor veya yer değiştirmeler yolu ile duygularını açığa vururlar. Brooks (1984), hikaye anlatan ve dinleyen arasında etkileşim olduğu zaman; öykülendirmenin sosyo duygusal ve bilişsel gelişimi arttırdığını bildirmiştir.

